

NKE Rendészettudományi Kar

Alkalmazott Rendészettudományi Tanszék

Mediáció, helyreállító igazságszolgáltatás

Dr. Kozáry Andrea

Oktatási segédanyag

Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2013.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4.
1. A mediáció mint a helyreállító igazságszolgáltatás eszköze	5.
1.1 A mediáció fogalma és megjelenése	5.
1.2. Igazságszolgáltatási modellek.....	7.
2. A helyreállító igazságszolgáltatás	9.
3. A mediáció a gyakorlatban: történeti visszatekintés	12.
4. A mediáció a jogszabályokban	15.
5. A mediáció a 2010 óta hivatalban lévő kormány büntető jogalkotásának tükrében	19.
6. Perbeszéd helyett párbeszéd: a társadalom és a helyreállító igazságszolgáltatás	20.
Irodalomjegyzék	23.

Bevezetés

A **Mediáció, helyreállító igazságszolgáltatás** című tansegédlet elsősorban a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetközi Közszolgálati Kapcsolatok MA képzésén részt vevő hallgatók számára nyújt alapvető ismeretanyagot. A tantárgy célja, hogy a hallgatók kulcsfontosságú **szakmai kompetenciákat** sajátítsanak el és fejlesszenek, mint például **empátia, felelősség, tolerancia, problémára való nyitottság problémamegoldás, bizalomra való képesség, hatékonyság, együttműködés, nyitottság, tisztelet, a másik elismerése, kommunikációs készség** és **kreativitás**. Mindezek elengedhetetlenül szükségesek a mesterfokozat megszerzése után hivatásuk magas szintű gyakorlásához, bármely demokratikus államban, bárhol az Európai Unióban.

A kötet a tágabb értelemben vett társadalomtudományok (történettudomány, jog, szociológia, politikatudomány, kriminológia) eredményeit felhasználva, valamint a hallgatók előképzettségét és az egyetemi oktatás speciális igényeit figyelembe véve került összeállításra. Vázlatos áttekintést kívánunk adni a mediáció és a helyreállító igazságszolgáltatás megjelenéséről, történetéről, fejlődéséről és a különböző kontinentális igazságszolgáltatási modellekről, illetve azok változásáról.

A helyreállító igazságszolgáltatás komplex szemléletrendszer, melynek elsődleges célja a szabályszegés, vagy bűncselekmény elkövetése következtében kialakult kár helyreállítása. Kulcsfontosságú, hogy az érintett áldozatok, az elkövetők és a hozzátartozóik anyagi érdekei, érzelmi szükségletei kapják a legnagyobb figyelmet a konfliktusmegoldás során. (Fellegi, 2009.) Ezen igazságszolgáltatási megközelítésnek egy létező és Európában leginkább alkalmazott gyakorlata a sértett és elkövető közötti mediáció. E módszer kifejtése a jelen tananyag központi témája.

A peres eljárásokkal szemben a mediáció békés, a felek nem nyertesként vagy vesztesként hanem partnerként lépnek ki belőle. A közvetítői eljárás újfajta vitakultúrát is képvisel, amelyben a felek nem a másik legyőzését tekintik elsődleges célnak, hanem az egymás iránti megértés, bizalom és tisztelet segítségével keresik közösen a mindenki számára elfogadható megoldást. A mediáció „sikerágazatnak” tekinthető, olyan területnek, ahol az állam nem mint hatóság, hanem mint támogató, ösztönző partner lép be a konfliktuskezelő folyamatokba és ezért is tartottuk szükségesnek és szorgalmazzuk, hogy minél több hallgató ismerhesse meg ezt a módszert az elmélet és a gyakorlat szintjén is.

1. A mediáció mint a helyreállító igazságszolgáltatás eszköze

1.1. A mediáció fogalma, megjelenése és elterjedése

A mediáció¹ speciális konfliktuskezelési módszer, amelyet különböző vitás helyzetek megoldása érdekében lehet alkalmazni. A közvetítői eljárás legfontosabb jellemzői, hogy segít tisztázni a két, vagy több fél konfliktushelyzetét azok belegyezésével egy semleges, pártatlan harmadik fél (mediátor) segítségével. *„A mediáció a vita kimenetelét alapvetően magukra, a felekre bízta. Felmenti őket a kívülálló, magasabb rangú hatóságok véleménye és szabályai alól, legyenek ezek jogi vagy más természetűek. Ezen túlmenően a mediáció nem csupán azt engedi meg, hogy a felek maguk állítsanak fel szabályokat az elfogadható megoldás érdekében, hanem arra is készíti őket, hogy találjanak olyan megoldást, amelyet saját hatókörükben meg tudnak valósítani, vagyis a felek állítják fel a szabályokat, és ők teremtik meg a vita megoldásának feltételeit is.”*(Strasser-Randolph, 2004.)

A mediátor az a személy, aki a mediáció során, annak keretei között, segít megállapítani a vita természetét, továbbá olyan megoldást találni, amely mindkét fél számára kielégítő. *„A mediáció lényege, így a mediátor feladata abban áll, hogy képes a feleket egymás felé fordítani, nem úgy, hogy szabályokat kényszerít rájuk, hanem segít megteremteni kapcsolatuk újszerű és közös felfogását, melynek révén megváltozik a két fél egymáshoz való viszonyulása.”* (Riskin, 1994)

A mediáció legfőbb elemei:

- a probléma felismerése
- alternatív megoldások keresése
- a vitában álló felek véleményének közelítése
- az empátikus kommunikáció kialakítása
- a közös cél megtalálása
- a cél eléréséhez vezető folyamat szakaszokra bontása
- az egyezsége jutást segítő technikák felhasználása
- a bizalmatlanság és a veszekedések megakadályozása

¹ A mediáció a görög eredetű *mediare* szóból ered, melynek jelentése: középben állni, békéltetni.

A közvetítői eljárás során a terhelt és a sértett is szót kap, sőt tevékeny részvételükkel oldják meg a köztük levő problémát. Miközben beszélgetnek egy pártatlan ember segítségével, minden olyan információt elmondhatnak egymásnak, ami a hagyományos eljárás során nem kerül elő. Mivel az egyik legfontosabb célja a mediációnak, hogy a sértett jóvátételt kapjon az ellene elkövetett cselekmény miatt, a sértettnek nagyobb szerep jut a mediáció során, mint egy hagyományos ügyészi, vagy bírósági eljárásban. Lehetősége van anyagi jóvátételt kérni, a terhelt pedig elmondhatja a bűnelkövetésének okát és körülményeit valamint bocsánatot kérhet a sértett féltől. A mediációs ülésen kötelező megjelennie a sértettnek, az elkövetőnek és a mediátornak. Rajtuk kívül, ha a sértett, vagy az elkövető számára fontos, legfeljebb két támogató személy, illetőleg a jogi képviselők is részt vehetnek. Amennyiben a felek valamelyike a 14. életévét már betöltötte, de a 18. életévét még nem, kötelező az ülésen a törvényes képviselő jelenléte. ***A közvetítés elvei az önkéntesség, nyitottság, együttműködés, a másik elismerése, a kifelé irányuló bizalom, megoldás-orientáltság és a megegyezésre, mint eredményre törekvés.***

„Az idők során a különféle törzsi és más etnikai, illetőleg kulturális csoportok, Afrikától Európán át Ázsiáig, Közép- és Dél-Amerikától Japánig, mindig is igénybe vették a család, vagy a közösség bölcs öregjeit egyfajta mediátorként, hogy békítő szerepet vállaljanak a konfliktushelyzetekben. Kínában az egymást követő uralkodói dinasztiákban a mediáció a konfliktusmegoldás egyik legfőbb eszköze volt. A feljegyzések szerint a mediációs eljárást a 19. században alkalmazták először eszközként a nemzetközi konfliktusok megoldásában. Például Nagy-Britannia közvetített Portugália és Brazília között 1825-ben, vagy a Vatikán (XII. Leo Pápa) Németország és Spanyolország között a Karolina-szigetek ügyében. A mai nemzetközi diplomáciai tevékenység zöme is tulajdonképpen mediáció, és igen elterjedt a Közel-Kelet, a Balkán, Kelet-Timor térségében és számos más konfliktusban Afrika területén. Egyes nemzetközi konfliktusokat, mint például azt a „csatát”, ami az izraeli hadsereg és a palesztinok között folyt 2002-ben Betlehemben a Születés Temploma miatt, úgy tartják számon, mint amit a mediáció segítségével oldottak meg.” (Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta, 2009.)

Az Egyesült Államokban az 1920-as évekre tehető az alternatív vitarendezés (***Alternative Dispute Resolution, ADR***) intézményes keretek - Federation Mediation and Conciliation Service (Szövetségi Mediációs és Békéltető Szolgálat) - közötti megjelenése a szakszervezetek és a munkaadók képviselői közti érdekellentétek feloldásának módszereként.

Az e körbe sorolható eljárások közös jellemzője, hogy a konfliktusban álló felek részére alternatívát kívánnak nyújtani a hagyományos bírósági úttal szemben, mégpedig azáltal, hogy mindegyik fél számára elfogadható megoldást keresnek a sérelem vagy jogsértés kezelése érdekében peren kívül. Ezen megelőző, perhelyettesítő szerepet betöltő technikák az angolszász jogrendszerből indultak hódító útjukra, de az 1960-as évektől kezdődően mind nagyobb teret nyernek a kontinentális jogrendszerben is. Az alternatív vitarendezés egyik legfontosabb elve, hogy a konfliktus nem szükséges rossz az ember életében, hanem egy esély arra, hogy kapcsolatainkat építsük, jobbá tegyük. A múlt század '70-es éveire vált elfogadottá a helyreállító igazságszolgáltatás, kezdetben a polgári jogi, majd fokozatosan a büntetőjogi területen.

A történelem során alkalmazott büntetésnek ma is léteznek, csak a végrehajtás módja változott. Ahogy módosult a felfogás az emberről és az emberi méltóságról, a büntetési gyakorlat is kezdett humanizálódni. Egyre kevesebb bűncselekményért lehetett halálos ítéletet kiszabni, amelyet aztán Európában el is töröltek, sőt a börtönbüntetést is igyekeznek alternatív büntetésekkel kiváltani. (A szabadságvesztést Európa keleti felén azonban ma is gyakrabban alkalmazzák, mint Nyugaton.)

1.2. Igazságszolgáltatási modellek

Az igazságszolgáltatási modellek a történelem folyamán jelentős fejlődésen mentek keresztül. A *retributív* (megtorló), a *preventív* (megelőző) és a *resztoratív (restoratív)* (helyreállító) igazságszolgáltatási rendszereket leginkább a szerint különböztethetjük meg, hogy mennyiben fókuszálnak kizárólag az elkövető személyére, illetve, hogy az igazságszolgáltatás célja kizárólag az elkövetett bűncselekmény megtorlására irányul-e, vagy a bűncselekményt egy olyan konfliktusként közelítik meg, amely során a sértett érdekei és szükségletei is megoldásra várnak.

A *retributív*, megtorló, büntető igazságszolgáltatási rendszer az 1700-as évek végén, 1800-as évek elején, a polgári forradalmak nyomán, elsősorban a fejlett európai államokban alakult ki. Az uralkodó gondolat az volt, hogy a megsértett jogrendet kizárólag a tett súlyával arányos büntetés képes helyreállítani. Az igazságszolgáltatás középpontjában az elkövető és az állam viszonya állt, az áldozat, a bűncselekménnyel okozott kár és a sérelem

elszenvedője kívül maradt az igazságszolgáltatás hatáskörén, így a kártérítésre, kártalanításra, továbbá a sérelem jóvátételére, helyreállítására szinte egy esetben sem került sor.

A *preventív*, más szóval a pozitivista szemlélet középpontjában az a felismerés áll, mely szerint az emberi magatartást annak pszichés háttere, a múltbeli, környezeti és genetikai hatások, valamint objektív körülmények befolyásolják, nem pedig a szabad akarata. Ennek tükrében az ítélkezés során szem előtt kell tartani az elkövető személyiségét, genetikai és társadalmi adottságait és a büntetést nem tett-arányosan, hanem individualizáltan, az elkövető személyiségéhez és életkörülményeihez igazítva kell kiszabni, továbbá a megtorlás, az elrettentés helyett, a bűncselekmények megelőzését kell az igazságszolgáltatás fő céljává tenni. Ez a szemléletváltás vezetett ahhoz a felismeréshez, hogy az elkövetők számára is biztosítani kell az alapvető emberi jogokat.

A *resztoratív* igazságszolgáltatási koncepció a bűncselekmény áldozatát, a kár helyreállítását, valamint a bűncselekmény előtti állapot visszaállítását, de legalább az arra való törekvést helyezi az igazságszolgáltatás középpontjába. Ezek mellett kiemelkedő szerepe van az elkövető rehabilitálásának és a közösség bevonásának az igazságszolgáltatásba, ezzel megszüntetve az állami igazságszolgáltatás monopóliumát. Ez a modell a bűncselekményt elsősorban az elkövető és a sértett közötti konfliktusként közelíti meg, amelynek megoldását visszaadja az érintettek kezébe. Ez jelentős fejlődést jelentett, hiszen korábban sem a retributív, sem a preventív megközelítés nem szolgált megoldással számos igazságszolgáltatásban jelentkező problémára. A megtorló és a megelőző rendszerben a bűncselekmények prevenciójához fűzött remények nem teljesültek, ezen kívül a büntetés-végrehajtási intézmények fenntartása is súlyosan megterhelték az adófizető állampolgárokat. A jogalkalmazók hiába vették figyelembe az elkövetők egyéni körülményeit, a kiszabott büntetések nem érték el a kívánt nevelő, megelőző célokat, az elkövetőben pedig nem alakult ki felelősségérzet azzal kapcsolatban, hogy felismerje a tetteivel okozott következmények súlyosságát.

A büntető igazságszolgáltatás mellett a helyreállító igazságszolgáltatás új irányt képvisel. Ez a gyakorlat az új-zélandi maori törzs hagyományaiból ered. Új-Zéland *börtön helyett a helyreállító igazságszolgáltatást* és a *közösségi problémamegoldást* már a 80-as években beillesztette igazságszolgáltatási jogrendszerébe. A maori kultúrában *az egész közösség részt vesz az igazságszolgáltatási folyamatban* és *az egész közösség része az igazságszolgáltatási folyamatnak*, melynek a célja a *helyrehozás, megjavítás*. A hibáztatás helyett a "miértetket"

keresik. Véleményük szerint a bűn okának megtalálása egyben a megoldás része is. Büntetés helyett („**Legyen a szégyen a büntetés**” - mondja egy maori közmondás) a gyógyítással és a problémamegoldással foglalkoznak. Érvelésükben kiemelték, hogy a kulturális identitás három intézményi pilléren nyugszik: a törvényeken/jogon, a valláson és az oktatáson. A kormány az 1980-as évek végén ezen megfontolások miatt kezdte el az ország különböző részein élő közösségeket meghallgatni. E folyamat során a maorik azt javasolták, hogy a szélesebb család és a közösség erőforrásait használják a problémák orvoslására. Ennek megfelelően a Family Group Conference (**FGC**, magyarul Családi Csoportkonferencia vagy Családi Döntéshozó Csoport néven használatos) folyamata központi elemmé és eszközzé vált a gyermekvédelmi rendszerben és a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében. Új-Zéland jogrendszere volt a világon az első, mely intézményesítette a helyreállító igazságszolgáltatás egy formáját.

A Családi Csoportos Tanácskozás **döntéshozó találkozó**, ahol az elkövetők és családjuk, az áldozatok és támogatóik, a rendőrség képviselője és mások személyesen találkoznak egymással. Az eseményt egy **koordinátor**, teljes nevén a Fiatalok Igazságszolgáltatási Koordinátora szervezi, és egy szociális munkás végzettséggel rendelkező **facilitátor** vezet. Ezen megközelítés célja, hogy támogassa az elkövetőket, mikor azok felelősséget vállalnak tetteikért és változtatnak magatartásukon, megerősítse családjaikat, hogy azok fontos szerepet tölthessenek be a folyamatban, valamint hogy eleget tegyen az áldozatok szükségleteinek és igényeinek. Fontos, hogy ezt minden résztvevő beleegyezésével hozzák meg, nem csupán a pusztá többség akarata vagy egy hivatalnok rendelete alapján. Bármelyik résztvevő - **az elkövető, a családtagok, a fiatalkorúak tanácsadója, a rendőrség** - egymaga is blokkolhatja a várt kimenetet, amennyiben elégedetlen vele. (YES! Magazine, 2011.)

2. A helyreállító igazságszolgáltatás

„A helyreállító igazságszolgáltatás gondolkodási módjának elterjedéséhez olyan feltételek szükségesek, amelyekkel leírható egy adott társadalom mentális állapota, s amely feltételek megléte esetén az élet élhetőbb, az emberek boldogabbnak érzik magukat, és lehetőségük van az önkitaljesítésre. A helyreállítás társadalmi feltételei között a legfontosabb a társadalmat „ragasztóként” összetartó társadalmi tőke, amely nélkül nem értelmezhető a társadalmi tagság, a társadalmi szolidaritás, és nem értelmezhető a helyreállító igazságosság

sem. A jóvátételi megközelítés szempontjából kiemelkedő jelentősége van a társadalmi tőke kulcselemeinek, a *bizalomnak* és a *kölcsönösségnek*. A közös cselekvés elengedhetetlen a társadalmi tőke működéséhez, a kapcsolatok létezése pedig elengedhetetlen a participáció elvének gyakorlati megvalósulásához, s mindkettő szükséges a helyreállító igazságszolgáltatás működéséhez.” (Kerecsi, 2011.)

A *társadalmi tőkének* négy fő megközelítése létezik: Az *antropológiai* megközelítés szerint az együttműködés, közösségiség, bizalom az ember alapvető szükséglete. Az elmúlt háromszáz évben azonban az ipari fejlődés, az urbanizáció és a társadalmi átalakulás következtében a szoros közösségi kötődés megváltozott. „Így a modern, posztmodern társadalomban újra kell fogalmazni a közösségiség, együttműködés jelentőségét és formáit.”(Kopp, 2008.) A *szociológiai* nézőpont szerint a társadalmi tőke a társadalmi normák és az emberi motiváció szempontjából írja le a bizalom, kölcsönösség és a közösségi hálózatok jelentőségét. A magyar társadalomra jellemzővé vált az *anómia*, vagyis egyfajta norma nélküli állapot jött létre, melyben a korábbi rend szabályai már érvényüket veszítették, az új normák azonban még nem kristályosodtak ki. A *közgazdasági* aspektus az együttműködés jelentőségét a gazdasági hatékonyság szempontjából hangsúlyozza. A *politikai tudományok* terén a társadalmi tőke a társadalmi szolidaritás, demokrácia megalapozója, erősítője, ahogy az Francis Fukuyamánál is megjelenik.

A helyreállító igazságszolgáltatás nem akarja megszüntetni a hivatásos bíraskodást, de azt az álláspontot képviseli, hogy a professzionális bíraskodásban is kell/lehet érvényesíteni az áldozatok jogait, viszont a közösséget is jelentős szerephez kell juttatni a felelősségre vonás során. A helyreállító igazságszolgáltatás lényegesen különbözik a hagyományos igazságszolgáltatástól és ezt a különbséget három vonatkozásban lehet meghatározni:

1. a helyreállító igazságszolgáltatás átfogóan tekint a bűncselekmény elkövetésére, és nem csupán jogellenes cselekményként definiálja azt, hanem a lényegét abban a sérelemokozásban látja, amelyet az elkövetők a sértetteknek, a közösségnek, de akár még maguknak is okoztak.
2. több szereplőt von be a bűnözés kezelésébe: ahelyett, hogy szerepet jellemzően csak az államnak és az elkövetőnek adna, bevonja az áldozatokat és a közösséget is a folyamatba.
3. különbözőképpen méri az eljárás sikerességét: ahelyett, hogy az alkalmazott büntetés súlyosságával mérné a sikerességet, azt tartja fontosnak, hogy az okozott kárt és sérelmet milyen mértékben sikerült helyreállítani.

„A helyreállító igazságszolgáltatás a konfliktusmegoldás alternatív eljárásainak kimunkálásával alapvető lényegét tekintve tér el a hagyományos igazságszolgáltatástól. Megközelítése másfajta kérdéseket tesz fel, másfajta igazságosságelméletre épül, másként tekint a folyamatban résztvevő szereplőkre, és mások a céljai is. Nem egy új országút tehát „régicélokhoz”, hanem új uticélokhoz vezető új útvonal.” (Kerezsi, 2011.)

Az elméleti szakemberek (pl. Weitekamp, Braithwaite, Zehr, Rawls, Shapland) körében régóta vita folyik a definícióról, ám abban konszenzus és egyetértés van, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás alapvetően jellemezhető bizonyos értékekkel. Ezen értékeket az alábbi hét fogalom köré lehet csoportosítani:

1. inklúzió (az érdekeltek bevonása)
2. demokrácia
3. felelősség
4. reparáció
5. biztonság
6. gyógyítás
7. reintegráció

„A helyreállító igazságszolgáltatás a bűncselekményi szituációt személyek közötti konfliktusként értelmezi, és kiemelt jelentőséget tulajdonít a személyek közötti relációknak, a bosszú, a bocsánatkérés és a megbocsátás fogalmainak. A megbocsátásnak a személyes/magán szinten és a társadalompolitikai/közösség szintjén is meg kell történnie. A közösségi megbocsátás a csoportközi viszonyok mezőjében zajlik, és a konfliktusban lévő mindkét vagy több csoporttól történelmi, kulturális és politikai típusú érzékenységek ismeretét és tiszteletben tartását igényli. Nem csak az egyén emlékezik, a társadalmi (történelmi) sérelmek is megőrződnek a csoportok emlékezetében. Ezek egy része szubjektív, közösségi fantázia, más részük viszont az igazságtalanság objektív feltételeit rögzítette a csoportos emlékezetbe, s ezek nem hagyják a sérelmeket felejtetni. A feladat tehát nem könnyű: elválasztani a szubjektív és objektív sérelemrészeket, és elfogadtatni, hogy a társadalmi megbékélést a bosszú és a revánsvágy „leépítésével” lehet elérni, azaz a közösségnek meg kell tanulni a megbékélés folyamatát.” (Kerezsi, 2011.)

Napjainkban jellemzően etnikai konfliktusok miatt robbannak ki erőszakos összetűzések. A nyugat-európai országok migrációs problémaként, a kelet-európai országok a romaproblémaként küzdenek a hasonló köntösben és hasonló tartalommal megjelenő gondokkal: a kisebbség integrálódási problémáival. A romák és a többségi társadalom között kialakult konfliktusok Magyarországon sem egyedi és egyszeri jelenségek, hanem társadalmilag beágyazott és a hosszú ideje megoldatlan integrációs, gazdasági, jogi, társadalmi és kulturális problémákkal terhelt viszony következménye. A romák helyzetét a diszkrimináció, a társadalmi és a gazdasági kirekesztés jellemzi: körükben magas a szegénység és a munkanélküliség kockázata, és erős sztereotípiák és előítéletek élnek velük szemben. A mélyszegénységben élők jelentős része roma. Az erőszakos belső konfliktusok empirikus elemzése azt jelzi, hogy az egy főre eső alacsony jövedelem az egyik legerősebben közreható tényező az erőszakos belső konfliktusok kialakulásában és elhúzódásánál. A szegénység mellett a társadalmi elégedetlenség és az életfeltételekkel kapcsolatos frusztráció ösztönzi az erőszakos cselekmények kirobbanását.

A helyreállító igazságszolgáltatás eszközei alkalmasak a roma/nem-roma kapcsolatok javítására, az iskolától, a helyi szomszédságon át az igazságszolgáltatás rendszeréig. A kisebbség és a többség által egyaránt érzett kiszolgáltatottság csak a szelíd viszálykezelés módszereinek alkalmazásával vezethet el a társadalmi béke megteremtéséhez. A probléma kriminalizálása nem áll a többség érdekében sem, mert amit orvosolnunk kell, az a 20 éve tartó bizalomhiány és kiszolgáltatottság érzése. Az igazságos (vagy legalább: igazságosabb) társadalom megteremtésére a büntető igazságszolgáltatás rendszere ugyanis teljességgel alkalmatlan. (Kerecsi, 2011.)

A megtorlás, a büntetés, illetve a rehabilitáció és a jóvátétel sem kompatibilis, egymást kiváltó intézmények, egyikről sem állítható, hogy a bűnözés és a bűnüldözés hétköznapi gyakorlatából kiszakítva helyesebb, indokoltabb, mint a másik. Általában nem is egymás helyett, hanem egymás mellett, adott esetben legfeljebb a megfelelő szempontokat jól rangsorolva lehet egyikről és/vagy másiktól dönteni. Olykor nyilván a resztoratív jelleg a meghatározó, máskor a represszív. Nagyon hosszú, rögzös utat kell még megtennünk, amíg a társadalmi párbeszéd és szolidaritás - mint a konfliktuskezelés hagyományos büntetések kiváltására alkalmas alapvető feltételei - valóban napi rutinná válnak.

3. A mediáció a gyakorlatban: történeti visszatekintés

A jogtörténészek mutattak rá arra, hogy az Árpád-házi királyaink által alkalmazni rendelt kompenzáció később sem tűnt el teljesen hazai jogunkból.

Érdekes jogesetről értesülünk Nagymartoni Pál országbíró egyik, 1342. évi okleveléből. „Kisászári Mihály fia, Miklós azzal vádolta meg Szécsi Detre fiát, a Papnak mondott hatalmaskodó Istvánt, hogy megölte testvérét, Simont, aki saját birtokán tartózkodott. István ártatlannak vallotta magát, s párbajra hívta ki a felperest, amit az, köztudottnak ismervén igazát, visszautasított. Az országbíró az ügy folytatását 1342. szeptember 15-ére halasztotta, hogy időközben a király (Nagy Lajos) is tudomást szerezzen a dolgról, s elrendelte, hogy a közbeeső időben a feleknek a királyi kúriában kell tartózkodniuk, s minden nap egyszer az udvari papság vezetőjénél, a királyi kápolnaispánnál, valamint az országbíró személye helyett Poki Dezső alországbíronál és Ugali Pál ítélőmesternél (az országbíró irodájának a vezetőjénél) kell jelentkezniük.”

Az oklevélből valószínűsíthető, hogy az országbíró az éppen távollévő király megérkezéséig azért rendelhette el a peres felek udvarban maradását, hogy azok („jó” középkori magyar szokás szerint) időközben egymásban, vagy ellenfelük háza népében kárt ne tegyenek, illetve egyezkedhessenek ügyükben. Az országbíró a rendőri felügyelet (sőt maga a rendőrség) kialakulása (illetve megalakulása) előtt több száz évvel intézkedett a felek ellenőrzött folyamatos ottmaradásáról és napi jelentkezéséről a királyi udvar székhelyén. Megjegyezzük, hogy az ott eltöltött időt a felek egyezkedésre használták fel, s végül a hatalmaskodó gyilkos az áldozat rokonainak 70 kassai márkát fizetve (a király és az anyakirályné engedélyével) mentesült a – középkori jog szerint magánvádra üldözendő – tette további következményeitől.” (Bertényi, 2010)

A sértettel való kiegyezést a Hármaskönyv is bizonyos körben megengedte (I.16., I. 105.), a Praxis Criminalis pedig lopás esetén is lehetővé tette (Art. 84.). A XVIII. század elején készült első büntető törvény-javaslatunk előírta ugyan, hogy „az ítéletet végre kell hajtani akkor is, ha az elítélt a károsulttal megegyezett”, hangsúlyozta azonban, hogy a „bűnös nem csupán a társadalmat és az isteni törvényt, hanem a sértettet is megbántotta.” (Bónis, 1934.) Hajdu Lajos a XVIII. század második felének büntető ítélkezését áttekintő művében szinte

általános gyakorlatként említi, hogy a büntetésen kívül a sértetteknek is kártérítést kellett fizetni. „...a bilincsből előbb nem vehetők ki, csak akkor, ha a fentebb meghatározott pénzösszeget megfizették”. (Hajdu, 1996.) A feudális kor jogszolgáltatására jellemző volt, hogy az ügy elhúzására, a döntés elodázására, a veszített perek újrakezdésére törekedtek a felek. A reformkorból is olvashatunk olyan határozott állásfoglalásokról (Szlemenics Pál és Vuchetich Mátyás munkái), hogy a bírónak ne csak az igazságos ítéletre, a megfelelő büntetésre legyen gondja, hanem arra is, hogy a tettes a sértett kárát megfelelően megtérítse és jóvátegye az általa okozott sérelmet. Mindezek a példák igazolják, hogy a sértett kiengesztelése, kárának megtérítése soha nem volt teljesen idegen a hazai igazságszolgáltatás rendszerétől. Az az évszázados törekvés, amely – ha erősen különböző mértékben is – a büntető és a jóvátételt preferáló szempontrendszer egyidejű figyelembe vételében jelentkezett, akár bizonyos fokú magyar sajátosságnak is tekinthető.

A bűnözés általában és alapvetően a tettesről szól, ebből a szempontból jelenik meg a médiában, a közvéleményben, és sokáig a tudományban is így volt. A második világháború után kezdett kialakulni a kriminológia új ága, a viktimológia, mely a bűncselekmények áldozataival foglalkozik. Egyik feladata és célja, hogy felismerésével hozzásegítsen bennünket ahhoz, hogy elkerülhessük az áldozattá válást.

A XX. század második felétől megjelent a diverzió, az elterelés jogintézménye, aminek értelmében az állam a büntetőjogi igényének érvényesítéséről lemondott az eredményes megoldás érdekében és a büntetőügyet más, nem büntetőjogi útra tereli (pl. előírja a kábítószerfüggő személynek a gyógykezelést, vagy mediációs eljárásra utalja az ügyet). (Béky, 2012.)

Magyarországon az 1989-es rendszerváltást követő években kezdett egyre inkább ismertté válni és elterjedni a mediáció. Az amerikai Federal Mediation and Conciliation Service európai missziós tevékenysége hazánkban is nagy összegeket fordított a mediációs eljárások reklámozására, illetve ösztöndíjakat és anyagi támogatást is nyújtott a civil szervezetek kiépítéséhez. Ennek köszönhetően jött létre az első, az osztrák *Neustart Mediációs Szervezet* mintáját átvevő és módszertanát alkalmazó *Partners Hungary* szervezet.

Ezzel párhuzamosan az állam is tett lépéseket a mediáció intézményesítésének irányába. 1999-ben az 102/1999. (XII. 18) országgyűlési határozat írta elő az igazságügyi tárca számára, hogy dolgozza ki a szabályozást a mediációs eljárások bevezetésére. Megalakult az Országos Mediációs Egyesület (OME), mely rendszeresen beszámol

tapasztalatairól, a mediáció elterjedéséről és sikereiről. „Az OME a mediáció magyarországi eredményessége és elterjedése kapcsán kettős tendenciát lát kibontakozni. Egyrészt, egyes jogterületeken a közvetítői eljárások alkalmazása beváltotta a hozzájuk fűződő reményeket. A büntetőeljárás jog területéről származó, Pártfogói Felügyeleti mediálás esetében 81%-os eredményesség mutatkozik, ami egyértelműen e konfliktuskezelési alternatíva hasznosságát és szélesebb körű elterjesztésének szükségességét igazolja. Azonban az is kitűnt a tanulmányból, hogy a helyreállító igazságszolgáltatás jelenleg csak egyes jogterületekre korlátozottan, szigetszerűen kerül alkalmazásra, ezért további területeket érintő elterjedése kívánatos. Ehhez pedig összehangolt jogalkotói munka és az állami intézmények együttműködő támogatása szükséges” (Fűrjes, Dr. Krémer, Dr. Somodi, 2010.)

4. A mediáció a jogszabályokban

A jogharmonizációs folyamatot nagymértékben segítették az Európa Tanács és az Európai Unió egyezményei, határozatai, ajánlásai, amelyek közül ki kell emelni az Európa Tanács 2001. március 15-i kerethatározatát, melynek 10. cikkelye értelmében:

„(1) Minden tagállam gondoskodik róla, hogy a büntető ügyekben való közvetítést elősegítse olyan bűncselekmények esetében, amelyeknél ezt megfelelőnek tartja.

(2) Minden tagállam biztosítja, hogy a sértett és az elkövető között az ilyen közvetítés útján elért megállapodást a büntetőeljárásban figyelembe lehessen venni.”(A Tanács 2001/220/B számú kerethatározata)

Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozását követően előtérbe került a törvényben meghatározott, a sértett és az elkövető közötti mediáció (Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (99) 19. sz. Ajánlása) alkalmazása. Az Európai Unió tagállamai számára, így számunkra is 2006. március 22-i határidővel vált kötelezővé a büntetőügyekben alkalmazandó mediáció bevezetése. Ezzel párhuzamosan volt megfigyelhető a kettős nyomtávú büntetőpolitika fokozott alkalmazása is, amelynek eredményeként megszűnt a szabadságelvonással járó büntetés elsődlegessége, és megnőtt az alternatív, szabadságelvonással nem járó szankciók alkalmazása, egyúttal hangsúlyosabbá vált az áldozat és a közösség felé történő jóvátételt biztosító intézkedések jelentősége. (Fellegi, 2009.)

Az egyes tagállamokban megfigyelhető büntetőpolitikai tendenciák a mediáció mind szélesebb körű alkalmazását tették indokolttá, ezért az Európa Tanács Ajánlása a büntetőjogi ügyekben a mediáció alkalmazására, mint egy rugalmas, széles körű, problémamegoldó lehetőségre utal, amely a hagyományos büntető-igazságszolgáltatás kiegészítéseként vagy annak alternatívájaként szerepelhet a tagállamok büntetőjogában. (R (99) 19. sz. Ajánlás preambuluma)

Ezen Ajánlás a mediáció melletti érveket az alábbiak szerint foglalja össze:

- szükséges, hogy az áldozat, az elkövető, azok, akiket a bűncselekmény valamilyen szinten érintett és maga a közösség is aktívan részt vegyenek a büntetőeljárásban,
- az áldozatnak joga van az elkövetővel való kommunikációhoz, a bocsánatkéréshez, jóvátételhez, ahhoz, hogy hangsúlyosabb szerepet vállaljon áldozattá válásának kezelésében,
- jelentősége van annak, hogy az elkövető felelősséget érezzen tettéért, és gyakorlati lehetőségeket kínáljon fel a jóvátételre, elősegítve ezzel majdani rehabilitációját és reintegrációját,
- a mediáció növelheti a tudatosságot az egyén és a közösség szerepét illetően a bűnözés kezelésében és az előállt konfliktusok megoldásában, ezáltal is serkentve az építő hatású és kevésbé kirekesztő büntető igazságszolgáltatás elterjedését.

Az Ajánlás Mellékletének I. pontja alapján a mediáció egy olyan eljárás, amelyben az áldozat és az elkövető saját szabad akaratából úgy dönt, hogy egy harmadik pártatlan személy, a mediátor bevonásával aktívan közreműködik a bűncselekménnyel okozott kár helyrehozatalában.

Az Európa Tanács Ajánlása szerint a mediációt a büntetőeljárás minden szakaszában lehetővé kell tenni. A büntetőeljárás során ezen eljárásra azonban csak abban az esetben kerülhet sor, ha erre mindkét fél oldalán önkéntes alapon készség mutatkozik, azon kitételrel, hogy ezen beleegyezés a felek részéről nem végérvényes, hanem adott esetben az eljárás során bármikor visszavonható. (Melléklet II./1.) A mediátort az eljárás során elhangzottakkal kapcsolatosan titoktartási kötelezettség terheli, kivéve, ha olyan adatok, tények jutnak a tudomására, amelyek súlyosabb bűncselekmény tervezett elkövetésére utalnak. Ebben az esetben az Ajánlás VI. 30. pontja szerint a mediátor köteles a hatóságot értesíteni. (Melléklet II/2.)

A Tanács ezen kerethatározata preambulumban többek között az alábbi követelményeket emelte ki:

- a sértettek igényeit átfogó és összehangolt módon kell megközelíteni és kezelni, elkerülve a részleges és következtlen megoldásokat, amelyek másodlagos sértetté váláshoz vezethetnek,
- a bűncselekmények sértettjeinek támogatását szolgáló intézkedések, különösen a kártérítésről és a közvetítésről szóló rendelkezések, nem vonatkoznak a polgári jogi eljárási megoldásokra,
- a büntetőeljárást megelőzően, az eljárás alatt és azt követően is fontos a szakszolgálatok és a sértetteket segítő szervezetek részvétele,
- a feladatok ellátása során fel kell használni a tagállamok már létező kapcsolattartó hálózatait, legyenek azok az igazságügyi rendszernek vagy a sértetteket segítő csoport hálózatának részei.

A mediációt csak törvényi szabályozás alapján lehet alkalmazni, melynek során biztosítani kell az alapvető eljárási jogok, különösen a törvényes védelemhez való jog és az anyanyelvhasználat jogának érvényesülését. A kerethatározat 10. cikke csak annyit tesz kötelezővé, hogy a mediációt be kell vezetni, azonban azon bűncselekmények körét, amelyeknél alkalmazható, a tagállamok belátására bízta, ahogy a közvetítői eljárásokban elért eredménynek a büntetőeljárás során történő figyelembe vételét is a tagállamok határozzák meg. (Béky, 2012.)

A közvetítői eljárás részletes szabályait külön törvény, mégpedig *a büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény* (Bkt.) tartalmazza, amely 2007. január 1. napján lépett hatályba. A Bkt. megfogalmazása szerint *a közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás*, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyésztől független, harmadik személy (közvetítő) bevonásával - a sértett és a terhelt közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő - írásbeli megállapodás jöjjön létre. A közvetítői eljárás a büntetőeljárással párhuzamosan folyó eljárás, amelyben mediátorként a megyénként és a fővárosban működő igazságügyi hivatalok alkalmazásában álló pártfogó felügyelők, illetve 2008. január 01-től ügyvédek is eljárhatnak.

A büntetőjog területén végzett Pártfogói Felügyeleti mediálás igazán sikertörténetnek tekinthető, hiszen a külföldi kutatások is hasonló arányt mutatnak. Az OME egy 2007-es,

júliusi felmérést tette közzé, mely szerint a felnőttek körében az alábbiak szerint alakult az alternatív vitarendezés sikeressége:

- 892 „ügyet” utaltak fél év alatt (ez 892 elkövetőt jelent, de az ügyek száma kevesebb, hiszen van, ami több elkövetőt foglal magába)
- a 388 befejezett ügyből 290 megállapodás született fél év alatt (75%)
- a 290 megállapodásból 251 lett biztosan teljesítve (65%), 41 esetében pedig pártfogó ellenőrzése mellett megkezdődött ez a folyamat, de még nem lett befejezve. (Partners Hungary, 2008.)

A jogalkotó szándéka az volt a közvetítői eljárás bevezetésével, hogy „hatékony eszközt adjon a rendszer minden szereplőjének kezébe az igazságszolgáltatás céljainak elérése érdekében” (Iványi, 2008.). **2007-ben** az ügyek **62%-ában** érvényesült az **ügyészi elrendelés** a bírósági elrendeléssel szemben. Ez örvendetes, hiszen az eljárás minél korábbi szakaszában érdemes igénybe venni a mediáció jogintézményét, mivel így szolgálhat igazán a diverzió, a büntetőútról való elterelés eszközeként, és ezáltal nagyobb mértékben tehermentesíthetők a bíróságok is. A tapasztalatok szerint a mediáció annál hatékonyabb lehet, minél hamarabb sikerül megszervezni azt a bűncselekmény elkövetési időpontjához képest. **2008-ban** már az elrendelések **82%-a** érkezett az ügyészségekről. A **bűncselekménytípusok**at tekintve **2007-ben 57% vagyon elleni, 27% közlekedési és 16% személy elleni bűncselekményt** utaltak közvetítői eljárásra. Az erőszakos cselekmények tehát az ügyek kis hányadát tették ki. **2007-ben csaknem minden második ügy megállapodással zárult. 2008-ban az összes befejezett ügy 80%-ában** létrejött a tevékeny megbánást megalapozó megállapodás. (Schweighardt, 2010.)

Adatok a büntetőügyi mediációról²

Közvetítői eljárások	2007	2008	2009	2010
Összes érkezett ügy	2451	2976	3158	3532

² Köszönet Bak Zoltánné mentor- mediátornak (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Pártfogó Felügyelői Szolgálat) az adatokért.

Bíróságoktól érkezett	922	540	453	375
Ügyészségektől érkezett	1529	2436	2705	3157

A 2007. január 1. napján hatályba lépett 2006. évi LI. törvény az ügyészi meghallgatást kötelezővé tette a mediációs eljárásra utalás előtt. Ezen rendelkezés nem mozdította elő a mediációs eljárást abban az esetben, amikor a felek már korábban határozottan és egyértelműen nyilatkoztak a közvetítői eljárást illetően. A 2010. évi CLXXXIII. törvény orvosolta ezt a problémát: az ügyészi meghallgatás 2011. március 1. óta lehetőség, nem kötelezettség. A kötelező ügyészi meghallgatás megszüntetésével az egyik akadály elhárult a gyakoribb alkalmazás előtt, így a fiatalok ügyészenek csak azokban az esetekben kell a meghallgatást megtartania, amikor az valóban indokolt.

Komoly jogalkalmazói problémát okozott, ha a terhelt még azelőtt megtérítette a bűncselekménnyel okozott kárt, vagy az más úton térült meg, mielőtt a közvetítői eljárás lehetősége felmerült volna. Ezekben az esetekben a Legfelsőbb Ügyészség 99/2007. számú, az ügyészek számára kötelezően követendő Emlékeztetője szerint nincs helye mediációs eljárásnak. Felismerve a közvetítés elmélete és gyakorlata közötti ellentétet, az Országgyűlés a 2011. évi LXXXIX. törvénnyel módosította Be. 221/A.§ (2) bekezdését, így 2011. július 13. óta már nem akadály a mediációs eljárásnak, ha a gyanúsított a bűncselekménnyel okozott kárt részben vagy egészben már önként megtérítette. (Béky, 2012.)

5. A mediáció a 2010-től hivatalban lévő kormány büntető jogalkotásának tükrében

Az új kormány a büntetőjog területén visszatért a „kemény kéz politikájához”. A 2011. évi CL. törvény többek között meghatározta azokat a bűncselekményeket, amelyek esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét a bíróság kizárhatja. A 2010. évi LVI. tv. újra bevezette a középértékes büntetéskiszabást. A Btk.-ban megjelent a három csapás elve, amely kötelezővé teszi az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását meghatározott esetekben. A jogszabály ugyanakkor kizárja az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazását a húsz éven aluliakkal szemben.

Nem csupán a bűncselekmények, hanem a társadalomra kisebb fokban veszélyes szabálysértések terén is számos új represszív elemet erősítő szigorítás lépett életbe. Többek között megemelkedtek emellett az egyes szabálysértések esetén kiszabható pénzbírságok felső tételei, valamint szintén a törvényi szigor fokozódását mutatja, hogy több és korábban csak pénzbírsággal büntethető szabálysértés esetén immár a személyi szabadság elvonásaképpen elzárás is alkalmazható.

Az új Btk. a tevékeny megbánást (33.§) – okulva az első évek tapasztalataiból – az alábbi feltételekkel szabályozza:

- az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, illetve vagyon elleni bűncselekmény elkövetését
- az elkövető a vádemelésig beismerte, és
- közvetítői eljárás keretében vagy azt megelőzően, de a közvetítői eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva
- a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette.

Az indoklás szerint a tevékeny megbánás feltételeinek együttes megvalósulása esetén az állam lemond büntető igényéről, és elsőbbséget biztosít a sértett érdekeinek és a helyreállító szempontok érvényesülésének. Ezért a jogalkotó arra törekszik, hogy előmozdítsa a közvetítői eljárás lehető legszélesebb körű alkalmazását: polgár és polgár, polgár és állam között egyre több területen. A mediáció az új évezred büntetőpolitikájában kiemelt szerepet érdemel a kisebb súlyú bűncselekmények esetén, továbbá célszerű lenne a szabálysértési törvény szigorításával egyidejűleg a mediációt kiterjeszteni a szabálysértésekre is, különös figyelemmel arra, hogy a szabálysértések a bűncselekményeknél lényegesen kevésbé veszélyesek a társadalomra. A mediációs eljárás jelenleginél szélesebb körű alkalmazása a büntető-, valamint a szabálysértési eljárások gyorsítását, a bírák leterheltségének csökkentését, a sértett kárának gyors megtérülését eredményezheti.

6. Perbeszéd helyett párbeszéd: a társadalom és a helyreállító igazságszolgáltatás

A különböző felmérések szerint a társadalom többségének a véleménye megegyezik abban, hogy az állam feladata a társadalmi rend védelme, annak biztosítása és felügyelete, hogy az állampolgárok a társadalmi együttélés normáit betartsák. Abban is egyetértés mutatkozik, hogy a súlyos bűncselekmények elkövetőjével szemben az államnak szigorúan kell eljárnia, a kevésbé súlyos bűncselekmények elkövetőivel szemben viszont alternatív megoldásokat célszerű keresni. Egyre többen hallottak és tudnak az új, alternatív konfliktusmegoldó módszerről, a mediációról. Azt tartják szem előtt, hogy ez az eljárás **gyorsabb, olcsóbb**, jelentősen csökkenti a bíróságok munkaterheit, a szereplőknek a bírósági eljárásnál nagyobb szerepet adó, őket **egyenrangú félként** kezelő folyamat, és amelynek sikere esetén a sértett **jóvátételt** kap, a büntetőeljárás pedig befejeződhet. **2007 eleje óta több mint 13.000 ügyben folyt közvetítői eljárás.**

A visszajelzések szerint a résztvevők nagyon elégedettek, hiszen:

- önként vehetnek részt a mediációs eljárásban,
- aktív részesei, alakítói a folyamatnak,
- a sértett gyorsabban és egyszerűbben juthat a neki megfelelő jóvátételhez,
- az elkövető szembesül tetteinek következményeivel, bocsánatot kérhet és saját vállalásának megfelelő jóvátételt nyújt,
- a sértett számára az elkövetővel való találkozás segít a bűncselekmény traumájának feldolgozásában, megszűnik, vagy csökken a félelemérzet,
- a sértett megismerheti a bűncselekmény elkövetésének okait, ez segíti az újabb áldozattá válás megelőzését
- az elkövető vagy elkerülheti az eljárás folytatását, és nem válik büntetett előéletűvé, vagy a kiszabandó büntetése korlátlanul enyhíthető
- a közvetítői eljárás átlagosan 3 hónapot vesz igénybe, és a büntetőeljárás a mediációt követő kb. 3 hónapon belül befejeződhet

A Partners Hungary Alapítvány megbízásából néhány évvel ezelőtt készült felmérés, illetve kutatás **az igazságszolgáltatás kulcsszereplőinek a közvetítői eljárással kapcsolatos attitűdjéről**, 202 ügyész és 99 bíró részvételével. Az igazságszolgáltatás **elsődleges célját** illetően az ügyészek és a bírák **33%-a a társadalom védelmét és az elrettentést** említette. **26%** szerint a **megelőzésen** van a hangsúly, **9%** szerint a **jogalkotó akaratának érvényesülésén** és csak **7%** szerint a **normák érvényességének megerősítésén**. **Kevesebb, mint**

1% szerint cél az ügy lezárása, a felek megnyugvása. Ugyanakkor arra a kérdésre válaszolva, hogy mennyire tartja a büntető igazságszolgáltatás fontos céljának az ügy lezárását és a felek megnyugvását, 32% nagyon fontosnak nevezte azt. Csaknem 100% egyetértett azzal, hogy a büntetőeljárás során fontos a sértett érdeke, igénye. Azonban a válaszadóknak csak kb. **60%-a** vélte úgy, hogy *az igazságszolgáltatás feladata a sértetti károk helyreállítása.* A megtorló szemléletet tükrözi, hogy **27%** értett egyet azzal, hogy *az elkövető megbüntetése fontosabb, mint az emberi jogainak tiszteletben tartása.* Minél fiatalabb a válaszadó, annál inkább elfogadja a helyreállító igazságszolgáltatás szempontrendszerét. A megkérdezettek mindössze 13%-a nyilatkozott úgy, hogy hatékornak tartja a büntetési rendszert, **több mint kétharmaduk szerint** (sokkal inkább az ügyészek, mint a bírák szerint) **szigorítani kellene a büntetési rendszert.** A megkérdezett jogalkalmazók több mint 90%-a egyetértett a mediáció bevezetésével, azonban 43%-uk szerint negatívumaként értékelhető, hogy az ügy így kikerül az igazságszolgáltatás kezéből. Ez is az igazságszolgáltatás szereplőinek megtorló szemléletét fejezi ki. (Schweighardt, 2010.)

2012 nyaratól számos területen, így például a családjogban, szomszédvitákban, gazdasági és munkaügyi perekben van lehetőség bírósági mediációra, melyet a felek kezdeményezhetnek. Ez az alternatív konfliktuskezelési mód átalakítja a felek viszonyát, több esélyt nyújt a másik oldal meghallgatására, megértésére, a párbeszéd helyreállítására, ami rendkívül fontos az olyan konfliktusokban, ahol a feleknek a vita eldöntése után is együtt kell működniük, például családjogi vagy szomszédjogi pereknél.

A kooperáció, a befogadó és integráló intézkedések erősítik a közösségi kötelekeket, amelyek nélkülözhetetlenek a bűnözéskontroll területén, valamint az áldozattá válás elkerülése érdekében. A cél az, hogy mind az áldozatok, mind pedig az elkövetők visszatáljanak, reintegrálódjanak a közösségbe, tehát kijelenthetjük, a mediációnak társadalmi tudatformáló, közösségnevelő funkciója van, együttműködésre és megbékélésre ösztönöz.

Irodalomjegyzék

1. Barabás A. Tünde – Windt Szandra: Az ügyész szerepe a mediációban – az első év tapasztalatai. In: Kriminológiai Tanulmányok. 46. kötet (Szerk.: Virág György) OKRI, Budapest, 2009.
2. Béky Ágnes Enikő: A mediáció helye az új évezred büntetőpolitikájában Debreceni Jogi Műhely 2012/4.
3. Bertényi Iván: Rendőri felügyelet a középkorban Rubicon, 2010/9.
4. Bónis György: A magyar büntető törvénykönyv első javaslata 1712-ben. Budapest, 1934.
5. Dr. Barnáné dr. Muczer Erzsébet: *A mediációról*. Magyar Jog 2000.évi 10. szám
6. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban, Családjogi specialitások PhD. értekezés, Szeged, 2009
7. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(99)19. sz. Ajánlásának preambuluma
8. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(99)19. sz. Ajánlása (Mellékletek)
9. Fellegi Borbála: Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon, Budapest, Napvilág kiadó, 2009.
10. Fürjes Balázs, Dr. Krémer András, Dr. Somodi Éva: A mediáció és a bírósági eljárások kapcsolata Magyarországon, 2009/2010. évi kísérleti bírósági mediációs program kiértékelése 3.3. verzió, Budapest, 2010. március 17.
11. Fukuyama, Francis: A Nagy Szétbomlás. Az emberi természet és a társadalmi rend újjászervezése. Európa Könyvkiadó. Budapest, 2000.
12. Gönczöl Katalin: Kriminálpolitika és bűnözés kontroll Magyarországon. Reformok 2002-2009. In.: Kriminológiai Tanulmányok. 47. (ünnepi) kötet (Szerk.: Virág György) OKRI, Budapest, 2010. 72-86. o.
13. Hajdu Lajos: Bűnözés és Büntetésbírászkodás a XVIII. század hetvenes éveinek Magyarországon. Akadémiai kiadó, Budapest, 1996.
14. A helyreállító igazságszolgáltatás európai jó gyakorlatai a büntetőeljárásban Konferenciakötet, IRM 2010
15. Herke Csongor: Mediáció, helyreállító igazságszolgáltatás és büntetőpolitika. In: Belügyi Szemle, 2003/11-12. szám. 51-61. o.
16. Iványi Klára (Szerk.): A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

- Országos Bűnmegelőzési Bizottság. Budapest, 2008.
17. Kerecsi Klára: Kontroll vagy támogatás: Az alternatív szankciók dilemmája . Complex Kiadói Kft, Budapest, 2006, pp. 303
 18. Kerecsi Klára: Konfrontáció és kiegyezés: a helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában. Doktori értekezés, Kézirat, 2011.
 19. Kopp Mária (Szerk.): Magyar lelkiállapot 2008 – Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban Semmelweis Kiadó. Budapest, 2008.
 20. Partners Hungary Alapítvány: A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon, 2008, Budapest
 21. Riskin, Leonard L.: *Mediator Orientations, Strategies and Techniques*, 12 Alternatives 111 (September 1994).
 22. Riskin, Leonard L.: *Mediator Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed* Harvard Negotiation Law Review. 7-51. (1996),.
 23. Riskin, Leonard L.: *Who Decides What? Rethinking the Grid of Mediator Orientations*, 9 No. 2 Dispute Resolution Magazine 22, 22 (Winter 2003).
 24. Riskin, Leonard L.: Replacing the Mediator Orientation Grids, Again: The New New Grid System Alternatives, Vol. 23. no. 8. 2005.
 25. Schweighardt Zsanett: A helyreállító igazságszolgáltatás elemei a magyar büntető igazságszolgáltatás rendszerében PhD disszertáció, ELTE ÁJTK 2010.
 26. Strasser, Freddie - Randolph, Paul: *Mediation. Psychological Insight into Conflict Resolution*. Continuum, New York, 2004
 27. YES! Magazine 58, 2011. Beyond Prisons www.yesmagazine.org/issues/beyond-prisons/righting-wrongs-the-maori-way